

УДК 378.147:377.3-051

В. П. Курок, Б. О. Шевель, С. С. Медвідь
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНА ОРІЄНТАЦІЯ НА ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

У статті обґрунтовано доцільність упровадження спецкурсу «Історія інженерно-педагогічної освіти України» в систему підготовки студентів напрямку 6.010104 «Професійна освіта». Зазначено, що сучасний розвиток суспільства потребує опанування історичних знань для вдосконалення професійної підготовки фахівців. Але існують суб'єктивні й об'єктивні чинники, що перешкоджають широкому використанню історичних здобутків у процесі підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. На основі проведеного дослідження було встановлено, що використання історичного досвіду у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів сприяє підвищенню мотивації навчання, інтеграції знань студентів, усвідомленню перспектив подальшого розвитку системи інженерно-педагогічної освіти.

Ключові слова: історичний досвід, інженер-педагог, система підготовки, мотивація до навчання.

Постановка проблеми. Аналізуючи шляхи вдосконалення підготовки майбутніх інженерів-педагогів, варто зупинитися на дослідженні структурних компонентів освітнього процесу. Так, методична робота у виші повинна бути спрямована на підвищення психолого-педагогічної кваліфікації педагогів, переорієнтацію як ціннісних засад сучасної освіти, так і методично-практичних аспектів освітньої діяльності. Обґрунтовуючи це твердження, звернемося до думки Л. Богославець стосовно того, що нові підходи до управління освітнім процесом у навчальному закладі пов'язані з неминучою зміною професійних стереотипів і дидактичних канонів у роботі педагогічних працівників, з формуванням у них іншого типу педагогічного мислення, суттєвою перебудовою мотиваційної сфери [2].

З метою підвищення мотивації до навчання в систему підготовки студентів спеціальності 6.010104 «Професійна освіта» на факультеті технологічної та професійної освіти впроваджено спецкурс «Історія інженерно-педагогічної освіти України». У зв'язку з цим постає питання розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення й апробації його ефективності.

Особливу увагу під час вивчення спецкурсу варто приділити самостійній навчальній діяльності студентів, яка може й повинна забезпечити новий рівень засвоєння дисципліни. Самостійна робота орієнтована на глибоке усвідомлення змісту матеріалу, що вивчається, оволодіння способами його застосування для вирішення професійних завдань. Технології, які рекомендується використовувати для організації самостійної роботи, орієнтовані на залучення широкого спектру інформаційних джерел, отримання педагогічної підтримки через різноманітні інформаційні канали,

застосування комплексу методів для отримання результату самостійної роботи, аж до використання критеріїв самооцінки виконаної роботи. Наявність не тільки обов'язкової, але й варіативної частини самостійної роботи студентів (і завдань для її виконання) дає можливість студентам вибрати власний «маршрут» у процесі вивчення дисципліни [1].

Однак, як засвідчила практика, відсутність у студентів мотивації до певного виду діяльності, незнання й невміння використовувати в освітньому процесі набутий досвід та ігнорування принципу наукової організації праці в педагогічному процесі свідчать про незадовільний стан сучасної системи освіти, дефіцит системи наукових знань і практичного досвіду.

Аналіз актуальних досліджень. Мотивація є рушійною силою, що спонукає до діяльності й надає спрямованості, зорієнтованої на досягнення поставленої мети. Сучасна психологія розглядає мотивацію як складне поєднання рушійних сил поведінки, яке сприймається суб'єктом у вигляді потреб, інтересів, цілей, ідеалів і яке безпосередньо визначає діяльність особистості.

Як наголошує В. Нагаєв, «проблема мотиваційного забезпечення навчально-творчої діяльності студентів украй актуальна, адже від чинників підвищення мотивації істотно залежить ефективність кінцевого результату – освітнього продукту» [4, 82].

Ми погоджуємося з В. Зінченко [3] в тому, що навчання буде більш продуктивним за умови, коли його зміст стане головною метою студентів і перебуватиме в тісному зв'язку зі способами та засобами, якими ця мета має бути досягнута. Мотиви стимулюють, організують і спрямовують навчальну діяльність. Мотивація, інтерес, потреба пізнання – усе це необхідні умови навчальної діяльності, які є важливими компонентами готовності, тому що впливають на формування необхідних взаємин, настанов, досвіду особистості, професійно значущих рис, досконалості в діяльності, майстерності, що забезпечують індивіду свідоме здійснення діяльності.

Таким чином, мотиваційно-ціннісна орієнтація в підготовці студентів до певного виду діяльності спрямована на усвідомлення майбутніми інженерами-педагогами значущості власної праці, формування позитивного мотиву діяльності, усвідомлення особистісного значення цієї діяльності. Усе це уможливується шляхом структуризації та цілеспрямованого відбору навчального матеріалу для організації суб'єкт-суб'єктних стосунків між викладачем і студентами, заснованих на принципах довіри, співучасті, партнерства, діалогу.

Особлива роль мотиваційного чинника відзначається багатьма фахівцями в галузі освіти. Так, на думку В. Манька, «постійна увага до мотиваційної основи навчально-професійної діяльності: створення оптимальних умов діяльності, опора на професійно-пізнавальний інтерес, актуалізація соціально-ціннісних мотивів – відкриває можливість значного покращення якості підготовки фахівців під час навчання та цілеспрямованого впливу на формування особистості в цілому» [5, 111].

У структурі діяльності педагога, зокрема інженера-педагога, можна виділити три компоненти:

- перший компонент – наявність мотивації та внутрішніх ресурсів (особистісний);
- другий компонент – певний ступінь сформованості теоретичних знань (теоретичний);
- третій компонент – володіння способами реалізації теоретичних знань, а також методиками організації діяльності в педагогічній практиці (практичний).

Особистісний компонент можна визначити як індивідуальну готовність педагога до діяльності, зумовлену внутрішньою системою його цінностей, індивідуально-типологічними особливостями, особистісними характеристиками, станом здоров'я.

У процесі діагностики якості освіти велику увагу приділено оцінці ефективності діяльності, основними компонентами якої є:

- ціннісне ставлення. Головною метою освіти є високий рівень готовності до майбутньої професійної діяльності;
- система: функціонування системи освіти передбачає нормативно-правове регулювання діяльності та створених організаційних структур, які здійснюють керівництво цією діяльністю в програмно-цільовому режимі, на основі моніторингу умов навчання й виховання, у тому числі організаційних; моніторингу ефективності застосування освітніх технологій;
- процес: методологічні прийоми, закладені в основу педагогічної діяльності, сприяють зростанню пізнавальної активності студентів, підвищують мотивацію до навчання, забезпечують оптимальний рівень психофізіологічних витрат, необхідних для засвоєння навчальної програми;
- результат: сформованість компетентності. Ураховуючи всеохопний характер компетентності, її формування відбувається у процесі вивчення практично всіх навчальних предметів, стосується позааудиторної, позанавчальної діяльності та всіх сфер життя людини.

Мета статті. З метою визначення ставлення учасників навчального процесу до використання історичного досвіду під час підготовки майбутніх фахівців шляхом упровадження спецкурсу «Історія інженерно-педагогічної освіти України» нами було проведено анкетування. У ньому брало участь 40 викладачів та 114 студентів факультету технологічної та професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Виклад основного матеріалу. На запитання про доцільність застосування історичного досвіду у процесі навчання дали схвальну відповідь 87,5 % викладачів і 85 % студентів.

Респонденти, які брали участь в анкетуванні, констатували, що використання історичного досвіду сприяє:

- підвищенню мотивації до учіння (68 % викладачів, 53 % студентів);

- зростанню ефективності навчального процесу (72 % викладачів, 58 % студентів);

- усвідомленню сучасних інноваційних процесів в освіті (84 % викладачів, 67 % студентів).

Щодо готовності викладачів використовувати історичний досвід у своїй діяльності, то 35 % респондентів відповіли ствердно, а 55 % потребують відповідної підготовки.

Нас цікавило, як часто викладачі вишу застосовують історичний досвід у навчанні студентів. Було запропоновано чотири варіанти відповіді: «постійно», «часто», «інколи» та «ніколи». Результати опитування зображено на діаграмі (рис. 1).

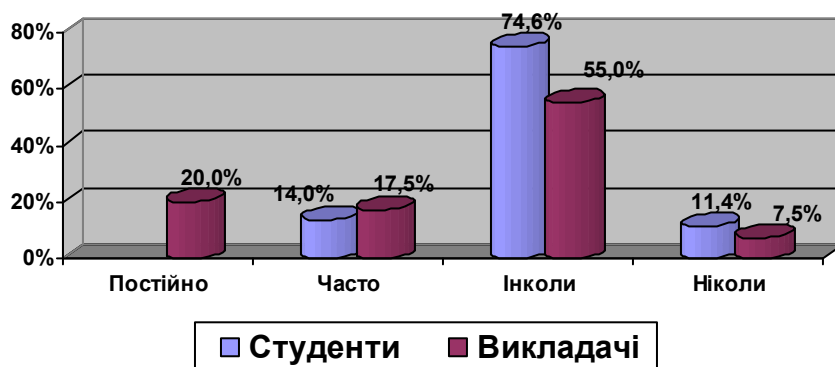

Рис. 1. Частота використання історичного досвіду викладачами та студентами в навчальному процесі

У прихильників застосування історичного досвіду в навчально-виховному процесі вишу думки щодо залучення форм його організації розподілились таким чином:

- на лекціях (67 % викладачів, 47 % студентів);
- на лабораторно-практичних заняттях (75 % викладачів, 71 % студентів);
- під час поточного (підсумкового) контролю (72 % викладачів, 44 % студентів);
- під час самостійної роботи студентів (47 % викладачів, 38 % студентів).

Метою використання історичного досвіду, на думку викладачів, є:

- підвищення якості засвоєння знань студентами (57,5 %);
- підвищення доступності навчання (50 %);
- стимулювання інтересу до навчального процесу (67 %);
- диференціація навчання (50 %);
- інтеграція знань (63 %).

Також нами були поставлені такі завдання: визначити труднощі, що виникають під час використання історичного досвіду, та причини, що заважають упроваджувати його в навчальний процес. Результати опитування подано в таблиці 1.

Труднощі використання історичного досвіду

Ускладнення	Студенти	Викладачі
Брак часу	2,5 %	35 %
Недостатня розробленість методичного забезпечення	50 %	33 %
Відсутність зацікавленості до вивчення історичного досвіду	7,5 %	12 %
Відсутність інтегрованого історичного курсу	16 %	46 %
Недооцінення значення історичного матеріалу	19 %	25 %

Сучасний розвиток суспільства потребує опанування історичних знань для вдосконалення професійної підготовки фахівців. Але існують суб'єктивні й об'єктивні чинники, що перешкоджають широкому використанню історичних здобутків у процесі підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Головними причинами є не тільки недооцінювання значення їх упровадження в навчальний процес, а й недостатня підготовленість, у тому числі й психологічна, викладачів і студентів вищих навчальних закладів до використання історичного досвіду в навчальному процесі.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, і студенти, і викладачі переконались у доцільності використання надбань минулого у своїй діяльності. Впровадження розробленого нами спецкурсу «Історія інженерно-педагогічної освіти України» дає цілісне уявлення про інженерно-педагогічну освіту в Україні, її передісторію, основні етапи розвитку; сприяє оволодінню студентами системою знань про концептуальні підходи до організації інженерно-педагогічної освіти у вітчизняній і зарубіжній педагогіці в різні періоди; формує в них уміння характеризувати основні напрями її розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стефанова Н. Л. Учебно-методический комплекс по дисциплине «Математика» (для гуманитарных направлений профессионального педагогического образования) / Н. Л. Стефанова, О. В. Харитоновна. – СПб. : Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. – 125 с.
2. Богославец Л. Г. Управление педагогическим процессом в дошкольном образовательном учреждении инновационного типа : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Лариса Геннадьевна Богославец. – Барнаул, 1999. – 179 с.
3. Зинченко В. П. Непроизвольное запоминание / В. П. Зинченко. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 562 с.
4. Нагаев В. М. Дидактичні основи формування творчої особистості аграрного менеджера в умовах Болонського процесу : монографія / В. М. Нагаев. – Харків : ХНАУ, 2006. – 528 с.
5. Манько В. М. Аналіз потребо-мотиваційної сфери студентів-аграрників з високою успішністю в навчанні / В. М. Манько // Науковий вісник НАУ. – 2005. – № 88. – С. 102–111.

РЕЗЮМЕ

Курок В. П., Шевель Б. А., Медведь С. С. Мотивационно-ценностная ориентация на использование исторического опыта в процессе подготовки будущих инженеров-педагогов.

В статье обоснована целесообразность внедрения спецкурса «История инженерно-педагогического образования Украины» в систему подготовки студентов направления 6.010104 «Профессиональное образование». Отмечено, что современное развитие общества требует освоения исторических знаний для совершенствования профессиональной подготовки специалистов. Но существуют субъективные и объективные факторы, препятствующие широкому использованию исторических достижений в процессе подготовки студентов к будущей профессиональной деятельности. На основе проведенного исследования было установлено, что использование исторического опыта в процессе подготовки будущих инженеров-педагогов способствует повышению мотивации обучения, интеграции знаний студентов, осознанию перспектив дальнейшего развития системы инженерно-педагогического образования.

Ключевые слова: исторический опыт, инженер-педагог, система подготовки, мотивация к обучению.

SUMMARY

Kurok V., Shevel' B., Medvid' S. S. The motivation values orientation on the usage of historical experience in training future engineering teachers.

The authors consider that there is reasonable implementation of special course «History of engineering pedagogical education in Ukraine» in the system of preparation the students speciality 6.010104 «Vocational training».

Special attention during the study course is giving to an independent educational activity of the students, which would provide a new level of learning the discipline. The independent work is focused on understanding the content of the studied material, learning the ways of its application for the solution of professional tasks. The technologies that are recommended for the organization of independent work aimed at attracting a wide range of information sources, receiving educational support through various information channels, using a complex of methods to get the result of independent work. The presence of independent work is obligatory. The variable part of the independent work of the students (and tasks for its implementation) allows the students to choose their «route» in the process of studying the discipline.

It is determined that motivation values orientation in training the students for a specific activity aimed at the realization of future engineering teachers the relevance of their own work, the formation of positive motivation activities, awareness of personal values of this activity. All this has become possible due to structuring and purposeful selection of educational material for the organization of subject-subject relations between a teacher and the students, based on the principles of trust, participation, partnership and dialogue.

It is noted that modern society requires the development of historical knowledge for improvng specialist training. But there are subjective and objective factors preventing the widespread use of historical achievements in the process of preparing the students for future professional activity. The main reasons are not only the underestimation of their implementation in the educational process and insufficient of readiness (including psychological) of the teachers and students of higher educational institutions to use historical experience in the educational process.

On the basis of the conducted research it is determined that the implementation of historical experience in the training of future engineering teachers promotes learning

motivation, integration of the students' knowledge, awareness of the perspectives for further development of engineering and pedagogical education.

Key words: *historical experience, engineering teachers, a system of training.*

УДК 37.013.2

Л. С. Левченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ТА СТУДЕНТА

У статті розкрито сутність процесів самореалізації особистості педагога та студента, досліджено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови для творчої самореалізації педагогів і студентів. Необхідною складовою та провідним механізмом самої технології самореалізації науково-творчого потенціалу студента та педагога є їх компетентна творча взаємодія на різних рівнях – гуманістичної комунікації, постановки та розв'язання проблемних задач, тривалого та глибокого занурення у творчий процес, рефлексивну діяльність. Поряд із цілеспрямованими впливами на особистість майбутнього педагога в процесі професійного виховання істотним є його самовиховний, суб'єктивний контекст свідомого самовдосконалення себе як майбутнього професіонала, що охоплює як адаптацію власних індивідуально-неповторних особливостей і можливостей до вимог педагогічної професії, так і формування готовності майбутнього вчителя до постійного підвищення своєї професійної кваліфікації та безперервного розвитку соціально-моральних та інших властивостей особистості.

Ключові слова: *професійно-творча самореалізація, особистість, педагогічні умови, розвиток, науково-творчий потенціал, технології самореалізації.*

Постановка проблеми. За останні десятиріччя в системі соціально-педагогічних цінностей відбулися кардинальні зміни. Концепція найповнішого задоволення школою та суспільством різнопланових потреб підростаючої людини відводила останній достатньо пасивну роль споживача накопичених знань і досвіду, гальмувала активний розвиток самостійних сил і здібностей. Такий підхід до виховання особистості сприяв тому, що значна кількість молодих людей виявилася не готовою до самостійного життя у складних і суперечливих умовах сьогодення, до вибору соціально цінних орієнтирів у навчанні, роботі, спілкуванні, життєтворчості. Тому не випадково в останні роки в педагогічній науці формується нова парадигма освіти й виховання, спрямована на створення соціально-педагогічних і психологічних умов, сприятливих для інтенсивного самоствердження, самопобудови особистості. Поступово головною метою освітніх зусиль стає якомога повне розкриття можливостей і здібностей особистості, її творчого потенціалу, щоб вона була спроможною в мінливій реальності спиратися, передусім, на власні сили, власний розум і волю. Усе це, безумовно, висуває серед гострих і актуальних проблем проблему самореалізації особистості, тобто її достатньо автономне самоствердження, самовираз, саморозвиток. Якщо проти ідеї самореалізації особистості не було й немає серйозних заперечень, то, що стосується умов такої реалізації, ми не знаходимо подібної згоди.